

เทศน์เช้า วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ทำเพื่อประโยชน์ใจ หัวใจนี้จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก หัวใจนี้เป็นผู้ที่รับสุขรับทุกข์ เวลามีความสุขมีทุกข์ เห็นไหม เวลาเรากำเพชรนี้ เพชรเม็ดงามๆ เลยแล้วราคาแพงด้วยไปให้เด็ก ถ้าเด็กมันไม่เข้าใจ มันก็ปกติของมันนะ แต่ถ้าใครรู้ว่าคุณค่านี้เป็นเพชรนะ จะดีใจมากเลย เพราะมันรู้คุณค่าใช้ใหม่ว่าเป็นเพชร แต่ถ้าไม่รู้ว่าเป็นเพชรนี้ ก็นึกว่าแก้ว นึกว่าวัตถุอันหนึ่ง มันก็เป็นปกติ

ใจก็เหมือนกัน ใจนี้ถ้ามันรู้ถึงคุณค่าของมัน มันมีคุณค่าของมันมาก ถ้าใจไม่รู้คุณค่า เราจะลืมตัวเองไป แล้วจะไปดูจากภายนอก เห็นไหม ถ้าดูภายนอก คุณติ บัจจัยเครื่องอาศัย คำว่าเครื่องอาศัยนะ เราเป็นทุกข์เป็นร้อนกันว่าบัจจัยเครื่องอาศัย พวกบัจจัย ๔ นี้ ต่อไปคนจะเจริญมาก แล้วจะไม่พอใช้พอ สอย

แต่ในปัจจุบันนี้ว่าคำว่าพอใช้พอสอย คนเรามีกินมีใช้ เห็นไหม สิ่งทางซีกโลกหนึ่ง แล้วเด็กเป็นโรคอ้วน ทางซีกโลกหนึ่ง เด็กเป็นโรคขาดอาหาร นี่มันเป็นอย่างไรร ความเสมอภาคมันอยู่ที่ไหน ละ? ความเสมอภาคอยู่ที่ไหน?

มันอยู่ที่กรรมไง ในศาสนานี้สอนถึงเรื่องของกรรม เราเกิดในประเทศอันสมควร เกิดในพ่อแม่ อันสมควร พ่อแม่เป็นสัมมาทิฐิ พาเราเข้าวัดเข้าวา เห็นไหม ถ้าพ่อแม่ประกอบสัมมาอาชีพะ ใช้.. ปากกัดตีนถีบ ใครก็พูดว่าปากกัดตีนถีบ ไม่มีเวลาหरोก แต่เวลาอย่างนี้ เราปากกัดตีนถีบขนาดไหน นั่นมันเป็นเรื่องของกรรม เห็นไหม เรื่องของกรรมนะ

คนทำดีมา คนทำผลประโยชน์มา มันมีโอกาส มีจังหวะของมันไป มันจะไปของมันได้ ถ้าคนไม่มีโอกาสของมัน มันก็สภาพกรรมอย่างนั้น แล้วเกิดมา เห็นไหม ชาติปี ทุกๆ การเกิดนี้เป็นทุกข์

อย่างยิ่ง การเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่งแล้วปฏิเสชการเกิดได้ใหม่ ปฏิเสชไม่ได้เลย เพราะมันมีแรงขับเคลื่อน อยู่ แรงขับเคลื่อน จิตปฏิสนธินี้ จิตยังรอเกิดอีกมหาศาลเลย

สิ่งที่เกิดขึ้น เห็นใหม่ อะไรเกิดละ จิตปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา แต่ทางวิทยาศาสตร์ก็บอกนี้ เกิดในไข่ ไข่กับน้ำสเปิร์มของพ่อผสมกันออกมาเป็นมนุษย์ไง แต่ถ้าเรื่องของกรรมนะ คนที่เป็นหมัน ก็มี คนที่เขาไม่ต้องการให้ลูกเกิดก็มี แต่จิตที่อยากจะเกิดอีกมหาศาลเลย แล้วจิตจะเกิด จิตที่ดีๆ จะไป เกิดกับใครละ ก็จะไปเกิดกับพ่อแม่สัมมาทิฐิ เห็นใหม่ พ่อแม่เป็นแดนเกิด เห็นใหม่ ประเทศชาติเป็น แดนเกิด เกิดที่ไหน คนเราเกิดจากไหน เกิดจากกรรม

กรรมเกิดจากไหน กรรมเกิดจากการกระทำ ทำดีทำชั่วมา เห็นใหม่ ทำดีทำชั่วมาเพราะอะไร เพราะมันทำดีทำชั่วมา สิ่งนี้มันฝังลงที่ใจ แล้วใจมันก็เริ่มแข็งกระด้าง ใจเริ่มไม่ยอมสิ่งต่างๆ มันไม่ ยอมให้สิ่งต่างๆ มันมองไปแต่ข้างนอก เห็นใหม่ พลังงานนี้ส่งออกไป มันก็ว่าปัจจัยเครื่องอาศัยนี้เป็น ประโยชน์ทั้งหมด โลกนี้จะอยู่ได้เพราะปัจจัยเครื่องอาศัย

แต่ในแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เห็นใหม่ แผ่นดินธรรม ถ้าสิ่งใดเกิดขึ้นมาในโลกนี้มีจำกัด ถ้า เราเจือจางกัน เห็นใหม่ โลกนี้พออยู่ได้ ถ้าแผ่นดินทอง เห็นใหม่ ต่างคนมีใครยาวสาวได้สาวเอา เห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย เรามีสิทธิ ประชาธิปไตย ใครก็จะแสวงหา ต้อง กักตุนไว้เพื่ออะไร เพื่อเราๆ

แต่ถ้าคนหัวใจเขาสูงส่งนะ ถ้าเขามีของเขา เขาเจือจางของเขา ความเจือจางของเขา ถ้าแผ่นดิน ธรรมก่อน แผ่นดินธรรมคือผู้ที่มีธรรม มีมากมีน้อยโลกนี้ไม่เดือดร้อน เพราะมันเจือจางกัน เอ้า..มี เท่านี้ เราเปิดหน้าต่างเลย มีเท่านี้นะ ของมีเท่านี้ เราแบ่งกันเป็นธรรม แล้วอย่างนี้ใครเอาเปรียบใคร เห็น ใหม่ แล้วมันจะมีการแก่งแย่งกันใหม่? มันจะทำลายกันใหม่? ไม่ทำลายกันหรอก

แต่ถ้าเราเป็นแผ่นดินทอง เห็นใหม่ ของเราต้องเอาไว้ก่อน ของคนอื่นเอาไว้ทีหลัง นี่มันไม่ได้ หรอก มันถึงเวลาแล้วโลกเดือดร้อน โลกเดือดร้อนเพราะอะไร เพราะความมักมากของใจ ใจมันมัก มาก เห็นใหม่ คุณธรรมของใจ นี้โลกภายนอก

ถ้ามันเป็นความเข้าใจว่ามีคุณประโยชน์อย่างนี้ มันก็ต้องเสียสละอย่างนี้ ถ้าเริ่มเสียสละอย่างนี้
ดูใจเราเข้ามา เห็นไหม ใจมันประเสริฐตรงนี้ไง ใจประเสริฐ ผู้เสียสละเป็นผู้ได้ ผู้เสียสละนะเป็นผู้ได้
ผู้รับเป็นผู้ที่ที่ต้องสนองตอบเขาเรื่องของกรรม เห็นไหม เพราะเป็นผู้รับของเขา เห็นไหม ผู้ให้ ผู้ให้
ความรู้สึกรู้สึกของผู้ให้ ผู้รับมีความขัดสน เพื่อประโยชน์ชั่วคราวไป

แล้วถ้าเติบโตขึ้นมา เราก็จะเป็นผู้ให้เพราะอะไร เพราะชีวิตเราได้โอกาสมาเพราะอะไร เห็น
ไหม คุณเกิดตรงนี้ไง รู้จักกตัญญูกตเวที ถ้าเรากตัญญูกตเวที สิ่งนี้มันทำให้คนนั้นประเสริฐนะ นี่
ศีลธรรม มนุษย์ต่างกับสัตว์ สัตว์ไม่มีศีลมีธรรม มันก็เหมือนสัตว์ทั่วไป แต่มนุษย์มีศีลมีธรรมในหัวใจ
ขึ้นมา ใจมันสูงส่งขึ้นมาอย่างนี้ละ แล้วใจมันสูงส่งขึ้นมา แล้วมันมีกตัญญูกตเวทีในหัวใจ มันยังยก
คุณธรรม

ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม แล้วสวยงามด้วย ใครๆ ก็ปรารถนา ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม แต่ไม่สวยงาม
เลย เห็นไหม เขาก็ยังอยากได้อยู่ ถ้าดอกไม้กลิ่นก็เหม็น แล้วดอกก็ไม่สวยงาม ไม่มีใครต้องการเลย
แล้วจิตของเรา กลิ่นของศีลหอมทวนลม กลิ่นของคุณงามความดีไง ถ้าจิตมันเป็นธรรมขึ้นมา มันเป็น
คุณงามความดีของมัน เห็นไหม ใจมีคุณธรรมตรงนี้ไง

ใจนี้ประเสริฐมาก ถ้าใจประเสริฐมากแล้วจะทุกข์ยากขึ้นมา เราก็ทำความดีอยู่แล้ว มัน
ประเสริฐตรงไหน ประเสริฐที่มันชนะตนเองไง ชนะศึกหมื่นแสนนะ เรามีคุณค่าขนาดไหนนะ เราจะ
ชนะคนอื่นขนาดไหน ไม่มีประโยชน์หรอก เพราะมันสร้างเวรสร้างกรรม

การที่เราเบียดเบียนตัวเราเองก่อน กิเลสนี้ จิตใจนี้มันไม่ลงใคร มันไม่มีกตัญญูกตเวที มันไม่
ยอมรับสิ่งต่างๆ เลย มันว่ามันมีอำนาจเหนือเขาทั้งหมด เห็นไหม มันก็คิดเหยียบย่ำตัวเอง คือคิดหาแต่
ผลประโยชน์ของตัวเอง คิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์กับตัว เห็นไหม ถ้าคิดแล้วถึงได้กระทำออกไป

ถ้ามันแพ้ตัวเอง มันแพ้ตรงนี้ไง ถ้ามันแพ้ตัวเอง มันแพ้หมดเลย แพ้ทั้งโลก ถ้าชนะตัวเองชนะ
ทั้งโลก เพราะอะไร โลกคือหมู่มืดดำ โลกเขาเป็นสภาวะแบบนั้น เห็นไหม เพราะเราชนะตัวเอง สิ่ง
เขาก็อเวรก่อกกรรมกันนั้น ที่การกระทำอย่างนั้น มันเป็นเวรเป็นกรรมของโลกเขา

เราเกิดมาในวัฏฏะ วัฏฏะเป็นอย่างไร เราเกิดมาเจอกันแบบนี้แล้วเรามากระทบกระทั่งเพื่อนกัน มา
สมานสามัคคีกัน มาสร้างคุณประโยชน์ต่อกัน แล้วเราก็ต้องจากกันไป นี่วัฏฏะ วัฏฏะเป็นอย่างไร จิต
มันเกิดอย่างนี้ จิตมันเวียนตายเวียนเกิดสภาวะแบบนี้ ถ้าเราชนะตัวเราเอง เห็นไหม เราชนะโลก
ทั้งหมดเลย เพราะอะไร?

เพราะจิตนี้ไม่ไปในวัฏฏะไง จิตนี้เห็นสภาวะของโลกเขาอยู่ในความเป็นจริงของเขา ความเป็น
จริงนะ ความจริงในการเกิด พระอาทิตย์ขึ้นพระอาทิตย์ตกนี้มันเป็นความเป็นจริงของเขา กลางวัน
กลางคืนนี้เป็นความจริงของเขา แต่เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากของเราเข้าไป เราถึงว่าแคด
ออกต้องรีบทำงาน ต้องรีบหาผลประโยชน์เข้าไป เวลาพระอาทิตย์ตกแล้ว เราจะพักผ่อน เห็นไหม เรา
จะต้องมีผลประโยชน์กับเรา

สิ่งที่เกิดเป็นวัฏฏะมันเป็นธรรมชาติของเขา แต่เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากของจิตนี้
มันไปกระตุ้นให้เราเดือดร้อนไปกับวัฏฏะ เห็นไหม ถ้าพูดอย่างนี้แล้วโลกจะไม่เจริญ เจริญนะ โลกนี้
เจริญ ในศาสนาพุทธ เห็นไหม ถึงว่าเศรษฐกิจพอเพียง มัชฌิมาปฏิปทา มันเจริญมาก ถ้าพูดถึงเราเข้าใจ
สภาวะสัจจะความจริง เห็นไหม แต่ว่าไม่เจริญ ไม่เจริญตรงไหน ไม่เจริญเพราะเราแสวงหา อันนั้นมัน
เจริญโดยโลกๆ เจริญโดยการเบียดเบียนกัน แต่ถ้าเจริญโดยธรรมละ ความเพียรชอบ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้บอกว่าให้งอมืองอเท้าหรอก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม งานจากภายนอก มรรคหลายๆ ทำมาหากิน ปังจัย
เครื่องอาศัยนี้หลายมาก หลายมากเพราะอะไร เพราะเป็นวัตถุ เห็นไหม ใหม่ๆ ที่ไม่ต้องทำอะไรเลย คน
เขาเจือจางกันได้ สิ่งที่เขาเจือจางกันได้นี้มรรคหลายๆ เห็นไหม ความเพียรหลายๆ แล้วถ้าความเพียรของ
เรา ความเพียรเอาชนะตนเอง เห็นไหม นี่มันประเสริฐขนาดไหน

เวลาเราพูดกัน เห็นไหม เราเอาธรรมะมาอ้างอิงกัน ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้
ปล่อยาว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเพื่อให้จาละกัน มันก็เป็นเรื่องโลกๆ เห็นไหม ทำเพื่อ
เอาหน้าเอาตากัน เป็นพิธีกรรม เป็นเรื่องของโลกๆ หมดเลย ถ้าเป็นธรรมละ เป็นธรรมนะ เราทำในที่
ลับที่แจ้ง ทำที่ไหนมันก็เป็นธรรม เราชนะตัวเราเอง เห็นไหม ใจมันต้องการให้เขายอมรับ ถ้าเราเอามัน

ไว้ในอำนาจของเรา สิ่งเหมือนช้างสารตกมัน สิ่งมันคิดคืนที่สุดในหัวใจของเรา แล้วเราทำโดยสภาวะธรรมที่ว่าเพื่อประโยชน์กับโลก ไม่ใช่ประโยชน์กับเรา เราจะไม่ให้มันได้ชื่อเสียงเกียรติยศพรเกียรติคุณอะไรเลย เราจะไม่ให้มันยอมแพลงฤทธิ์ให้มันเหยียบย่ำเราก่อน เห็นไหม ถ้ามันเหยียบย่ำเราก่อน มันเป็นโลก พอเป็นโลก ทำเอาเป็นโลกก็ทำเอาชื่อเสียงเอาเกียรติคุณกัน

พรหมจรรย์นี้ปฏิบัติเพื่อใคร? ปฏิบัติเพื่อจะแก้เขาหรือ? ปฏิบัติเพื่อจะให้เขายอมรับหรือ?

ปฏิบัติเพื่อความสุขความทุกข์เรานะ ปฏิบัติเพื่อจะ.. ถ้าวิภูษะมีเป็นธรรมชาติ จิตนี้ก็ต้องเป็นธรรมชาติ ถ้ามันเวียนไปตามธรรมชาติ มันก็เป็นผลของบุญของกรรม แต่ถ้าเหนือธรรมชาติละ เหนือธรรมชาตินะธรรมชาติมันหมุนเวียนไป คูสิ พายุฝนตกขึ้นมา เราหาที่ร่มหลบแดด ทำไมเราไม่หยุดอยู่กลางฝนละ มันก็เป็นธรรมชาติ เราก็ต้องยอมรับธรรมชาติสิ ทำไมเราหาที่หลบฝนกัน? เราทำไมหาที่กันแดดกันฝนกัน?

นี่ก็เหมือนกัน จิตถ้ามันทำสมาธิของมันขึ้นมาได้ สมาธิมันเป็นเอกัคคตารมณ์ จิตมันตั้งมัน มันไม่เวียนไปวิภูษะ เห็นไหม มันก็มีบ้านมีเรือนอยู่ของมันแล้ว ถ้ามีบ้านมีเรือนอยู่ที่ไหน ที่นั่นมีบ้านมีเรือน เห็นไหม

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา”

ใครมีบ้านมีเรือน ใครมีหัวใจขึ้นมา มันก็ต้องดับไปเป็นธรรมดา มันก็ต้องบอบสลายไปเป็นธรรมดา มันก็เวียนไปในวิภูษะเป็นธรรมดา เห็นไหม มันถึงมีมรรคญาณ มรรคอันละเอียดเข้ามา เห็นไหม บ้านเรือนมันเป็นนามธรรมทั้งหมด ทำลายทั้งหมดเลย ทำลายจิตทั้งหมด จิตพระอรหันต์มีหรือเปล่า จิตพระอรหันต์เป็นอย่างนั้น ว่างๆ เป็นอย่างนั้น สุขัญญา สุขัญญาไปไหน? สุขัญญาโดยกิเลสมันจะสุขัญญาไปไหน ในเมื่อยังมีความรู้สึกอยู่ มันจะสุขัญญาไปไหนละ

แต่ถ้ามันเป็นธรรม เห็นไหม พระอรหันต์ไม่มีจิต มันเป็นธรรมชาติ ชาติรู้ เห็นไหม ชาติรู้ ชาติ ๖ ชาติ ๔ ชาติ ๖ ชาติ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟนี้เข้าใจกันหมดแล้ว อากาศธาตุคือสุญญากาศ คือโพรงใน

กระดุก ชาตุรู้เห็นใหม่ ถ้ามีชาตุรู้ ถ้าที่ไหนมีชาตุรู้เป็นภวาสวะ ที่ไหนมีชาตุรู้เป็นจุดเริ่มต้นของความคิด นี่คือจุดของจักรวาล

โลกนี้มีเพราะมีเรา สรรพสิ่งมีเพราะมีเรา ถ้าจิตมันมี มันต้องเป็นสภาวะหมด มันทำลายหมดนะ มันเหนือธรรมชาติตรงนี้ไง ถ้าเหนือธรรมชาติ เหนือธรรมชาติเหนือธรรมทั้งหมด ธรรมเหนือโลก ถ้ายังเป็นธรรมชาติอยู่ ธรรมในโลก หมุนไปตามโลกเขา โลกสภาวะอย่างไรมันก็หมุนไปตามโลกเขา มันสภาวะแบบนั้น

ปัญญาอย่างนี้มันจะย้อนกลับเข้ามา กลับเข้ามาทำลายตัวจิต เห็นใหม่ วัฏฏะก็เป็นวัฏฏะ จิตก็เป็นจิต แยกออกจากกันโดยธรรมชาติของเขา โดยสังขารมนะ ไม่มีใครไปเสริมแต่งให้ อกาลิโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา มันไม่เกี่ยวเนื่องกับเวลาใดๆ ทั้งสิ้น สิ่งสิ่งจะความจริงมันเป็นในหัวใจขึ้นมาอย่างนี้ มันต้องเป็นขึ้นมา มันเป็นปัจจุัตตัง เป็นธรรมะส่วนตน

แต่ธรรมะสาธารณะที่เราศึกษากันนี้ เห็นใหม่ ธรรมะสาธารณะ สิ่งที่เป็นสาธารณะทุกคนมีสิทธิ เห็นใหม่ สิทธิมันเป็นของใครละ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ สภาวะธรรมมีอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปตรัสรู้ขึ้นมา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานนะ

“อานนท์ เราไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย” พระอานนท์พยายามจะนิมนต์ให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีชีวิตต่อไปเพื่อจะสั่งสอน เห็นใหม่

“อานนท์ เราไม่ได้เอาสมบัติของใครไปนะ” ธรรมที่เป็นธรรมชาติ สิ่งจะความจริง เห็นใหม่

น้ำมันดิบอยู่ในโลกนี้ไม่มีใครรู้จักมัน ก็ไม่เอาขึ้นมาใช้ พอรู้จักว่ามีคุณค่าขึ้นมา ก็ไปดูดมันเอามาใช้ เห็นใหม่ นี่ก็เหมือนกัน ธรรมมันมีอยู่แล้ว เห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปพิสูจน์ไปตรวจสอบจนเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แก่กิเลสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้แล้ว เห็นใหม่ ทฤษฎีนี้วางไว้แล้ว นี่ธรรมสาธารณะ แล้วของเรา ทุกคนต้องแสวงหาเอง เห็นใหม่ บ่อน้ำมันดิบอยู่ในหัวใจของเรา เราเจาะได้ไหม เราจะเอาน้ำมันดิบขึ้นมาใช้ได้ไหม ถ้าใช้ได้

มันก็มีศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นมรรคญาณ ถ้าน้ำมันดิบขึ้นมา ก็ใช้เป็นประโยชน์กับโลกเขา เป็นประโยชน์กับสิ่งต่างๆ เห็นไหม มันเป็นพลังงาน

นี่ก็เหมือนกัน เวลามรรคมันเกิดขึ้นมา มันพลังงานของเรา ถ้าพลังงานของเราเกิดขึ้นมา มันเป็นธรรมของเรา เห็นไหม ถ้าธรรมของเรา สัจจะที่เกิดขึ้น สมาธิเกิดขึ้น สติเกิดขึ้น ไม่ใช่ว่างๆๆๆ ประสาเขาหรือก สุธัญญา สุธัญญาโดยกิเลสมันจะสวมเขา สุธัญญาโดยธรรม เห็นไหม ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นมา ธรรมมันเข้ามาทำลายกิเลสของเรา

สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เป็นธรรมส่วนบุคคล ธรรมที่เกิดจากเรา ธรรมเกิดจากเราเพราะเกิดขึ้นจากไหนล่ะ เกิดจากการเสียสละ เกิดจากการจำกัดพื้นที่ เกิดจากการขุดค้น แสวงหา ถ้าเกิดจากการสัจจะโดยกิเลส มันเริ่มต้นมันไม่ทำอะไรเลย มันนอนจมอยู่นั่นนะ มันบอกว่างๆ ว่างๆ เห็นไหม แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริง มันต้องมีการแสวงหา คุณิ เขาหาน้ำมันกัน เขาหาแร่ธาตุกัน เขาต้องขุด เขาต้องเจาะ เขาต้องแสวงหา มันถึงเป็นประโยชน์ของเขา

การประพฤติปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดจากกิจจญาณ สัจจญาณเกิดขึ้นมาแล้วทำลายกิเลสอันนั้นแล้ว มันถึงจะเป็นพลังงานของเรา มันถึงเป็นสัจจะความจริงของเรา ชีวิตนี้มันเป็นอย่างไร แล้วชีวิตสัจจะความจริงอย่างไร กิจจญาณเกิดจากจิตอย่างไร แล้วครูบาอาจารย์สอนมาอย่างไร อย่างนี้ นี่ถึงกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เพราะมีการกระทำในหัวใจ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกปัญจวัคคีย์

“เธอเคยได้ยินไหม เราเคยปฏิญาณตนว่าเราเป็นพระอรหันต์ อยู่กันมา ๖ ปีไม่เคยพูดเลย ในปัจจุบันนี้เราเป็นพระอรหันต์เพราะ! เพราะมันมีกิจจญาณ สัจจญาณ มันเกิดจากในหัวใจของเรา เราได้กำจัดกิเลสสิ้นแล้วจากกิเลสของเรา จงเงี้ยวหลงฟังธรรม!” พระปัญจวัคคีย์ถึงเงี้ยวหลงฟังธรรม

ฟังธรรม.. ฟังธรรมคือฟังทฤษฎี ฟังธรรมคือการชี้แนะ แล้วย้อนกลับเข้าไปทำลายกิเลส เห็นไหม สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากหัวใจ เห็นไหม มันถึงว่าเป็นอกาลิโก เป็นสิ่งต่างๆ ถ้ามีความรู้สึกลอย เป็นความทุกข์อยู่ เห็นไหม หัวใจที่มันแข็งกระด้าง มันจะปฏิเสธไปหมด แล้วสวมเขา เอาธรรมขององค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสวมไปทีไรว่าเป็นธรรมของเราๆ มันเป็นสัญญาทั้งนั้น มันเป็นที่แอบอ้างมา โดยกิเลส แล้วกิเลสมันทำให้ใจเห็นสภาวะแบบนั้น

แต่ถ้าสักจะความจริงขึ้นมาจะ ไม่เป็นแบบนี้! ไม่เป็นแบบนี้! มันจะเป็นสันติภูมิ โภคินหัวใจ รู้จำเพาะตน รู้ในใจดวงนั้นจำเพาะตน ใจดวงนั้นจะออกมาให้ใครเห็นไม่ได้ แต่สามารถสื่อความหมาย ได้ สามารถเป็นผู้ชี้มาได้ ดวงตาของโลกคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์เสียดอกเสียดใจมาก

“ดวงตาของโลกดับแล้ว”

เพราะอะไร? โลกมีดับอด แล้วสักธรรมความจริงนี้เหมือนพระอาทิตย์ตก เห็นไหม ตกไปแล้ว พระอาทิตย์เป็นธรรมชาติ แต่อันนี้มันเป็นกระแสวิกฤต มันเป็นเรื่องของกรรม เราเกิดขึ้นมาเจอสิ่ง ประเสริฐอย่างนี้ เราจะเห็นคุณค่าของชีวิตไป

ถ้าชีวิตเป็นอย่างนี้ มันลงกรรม ลงพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ลงนะ ถ้าจิตมันลง จะเห็นคุณค่า ถ้ามันแข็งกระด้างมันไม่ลง มันว่ามันแกร่ง มันว่ามันแน่น แต่ถ้ามันลง มันยอมรับหมด ยอมรับสักจะความจริง แล้วพิสูจน์ได้จากหัวใจของเรา พิสูจน์ได้จากการกระทำของเรา แล้วจะกราบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ด้วยหัวใจ เอวัง